

Marić - Marko, nit
Mesto

Privredno - kulturne
Matiice
za Sjevernu Dalmaciju

GLAS

Privredno - kulturne
Matiice
za Sjevernu Dalmaciju

Godišnja preplata za našu državu 40 din., za
Ameriku 2 dolara. Članovi Matice dobivaju list
besplatno. — Primjerak 1 din.

Шибеник, 22. августа 1929.
БРОЈ 24. ГОДИНА I.

Vlasnik za »Privredno-kulturnu Maticu« MARKO TRIVA.
Urednik STEVAN PROSTRAN.
Uredništvo i uprava — Obala Voćni trg, 82. I.
Telefon Matičina povjereništva broj. 63.

Dumaj, Mojše.....

Ima jedna ruska narodna priča, koja kazuje, kako je neki stari Jevrej, sa svojim sinom, gonio konje na pazar. Put bijaše dug, a sunce prižeglo, te se stari vele umorio. Kad naidoše na šumu debela lada, pored puta, svratiše da odanu. Stari će malo prileći, pa pripeli dečku, da sjedne u lad, no za živu glavu da ne zaspe, jer kraj onaj bijaše čuven sa opasnih lupeža. I stari zaspe, ali još prije njega zaspe i mladi, onako na sjedeći, obočen o štap.....

— Mojše! protegne se čiča, iza prvog sna.

— A, papaša! — odzove se mladić.

— Čto ti djelaeš?

— Dumaju (mislim), papaša!

— A čto že ti dumaeš?

— Dumaju... izmotava se dečko i nezna šta da kaže, pa kad se dosjeti odape: — dumaju, kada palka v zemlju vtikaetsja, kuda eta zemlja djevaetsja (kad se štapom zemlja bode, kuda ona zemlja ode)?

— Dumaj, Mojše, dumaj, samo nemoj zaspati! — potvrdi bunovan čiča pa opet zahrče, a za njim i sin, kome je još jednom uspelo da se na sličan način izvuče, na zadovoljstvo svog oca, koji je opet mogao mirno da produži i treći san.

U to se mladić prene i potrče da obide konje, pa vrativši se sjedne na isto mjesto, ali ovaj put ne zaspe, no padne u duboke misli.

Kad se stari dobro naspavao i zadovoljan protrljao oči, upita opet sina: — Mojše, čto ti djelaeš.

— Dumaju, — po treći put odgovori dečko.

— A čto že ti dumaeš (misliš)?

— Mislim čaća... odgovori dečko zburjeno — mislim, kako su u nas bili konji, a kako ih sada nema više..

Ova priča nas neodoljivo potsjeća, na ljude i prilike našeg kraja. Doduše, postaje već odvratno o tome govoriti, ali naš list je pozvan da bude odraz naših prilika, a ogledalo nije krivo što je slika ružna.

U poredenju ovih dviju slika naša svakako ispada tamnija. Da je stari Židovin znao da će izgubiti konje, on za živu glavu ne bi bio legao. Kod nas svi ljudi znadu i svojim očima gledaju kako nam propadaju vrijednosti i ugiba se tlo pod nogama, kako nas život sve jače za grlo steže. To saznanje je postalo jedna bolesna karakteristika našeg vremena. Jer nikad se, kao danas, nije moglo unapred i tačno pogoditi, o čemu će poznanici otvoriti riječ, kad se sastanu, ma kad i ma gdje, kako će teći i kako završiti razgovor: «Zlo je, brate, i naopako! Dokle će ovako, davno neka ga zna!» A kad pogledaš šta ljudi poduzimlju da zlo otklone, tu tek imaš šta da vidiš: svi spavaju. Ako ih iznebušiš s kakvim alarmom da se treba spasavati, da je apsolutno neophodna kolektivna (udružena) snaga, da je

idiotizam (i poslovni!) zatvoriti se i crvati u svom čošku, jer «nije više što je negda bilo», — ako to kažeš, oni brzopleto smrse odgovor, kao onaj židovski dečko. Gone te s očiju jer su u nekom važnom poslu: misle, šta biva sa zemljom kad se štapom ubode, ili savremenije: misle, šta bi uradili kad bi igrali lutriju pa kad bi dobili premiju. Doduše ima i takih, čiji balsamovani mozak ne trpi ni toliki «strapac». Oni svakoj akciji već a priori nadu političku li kakvu drugu pozadinu, protivnu svojim «ubjednjima», i time se uspješno brane, kao sipa svojom crnom mašču.

Nego često se ponavlja prigovor: «ne uopštavajte, budite određeniji te kažite na koga mislite».

Mi ovdje — i čpet — mislimo na tako zvanu inteligenciju. Prost narod se ne izmotava, ne izmišlja razloge. On naprosto ne shvaća ni svoje vrijeme, ni svoje breme. On i ne pretenduje na to: samo čuti i nepovjerljivo gleda. Nekad se ne pouzdava ni u svoj vid (ili se koristi iskustvom), pa traži i da opipa, a ako to ne može, povlači u se. Za to je i prost narod — neprosvijećen i s njime smo načisto: treba ga prosvjećivati, inače će propasti. Ali šta da radimo s inteligencijom koja kaže da je prosvijećena, da sve zna, da sve razumije, da sve vidi, a oko nje sve propada — i ona sama propada, a pretenduje na neprikosnovenost, ne trpi prigovora, i ako je pisano: propast tvoja iz tebe....

— Budte određeniji, nije sva inteligencija jednaka! Vi opet padate u jednostranost.

Ovako nas opominju, u najviše slučajeve oni, koji su bez kvalifikacija, ali se nadaju pod nekim ritama civilizacije, onako „u šumu« (kao neva'jali duvan) dospjeti u inteligenciju, jer znadu da se mi nećemo odvažiti na to, da pravimo poimenični spisak intelektualaca.

Nego mi mislimo, da se i tu dade, jednom za vazda, povući linija, preko koje se ne dađu baš tako lako švercovati intelektualni surrogati.

Kad je riječ o ovom pitanju, onda naš intelektualac poteže pisana dokumenta, svoje diplome i samouvjereno kaže: izvolte! Ali mi smo i s time na čistu. To su papiri koji ne kotiraju na berzi naših vrijednosti i koji, mirne duše se može kazati, predstavljaju pasivu naše kulturne bilanse — papiri «bez pokrića». To su proste jednostavne formalne isprave, koje sopstveniku daju pravo na tjeranje svog zanata, kao što krčmaru i trafikantu daju njihove koncesije.

Medutim intelektat, obradeni intelektat kulturna čovjeka, to je snaga koja se neda zatvoriti u četiri zida jednog laboratorija, niti, kondenzovana u parče mrtve artije, prikazati na zid, ni vezati, kao pseto, za nožicu kafanskoz stola, ni u akta sahraniti. Inte-

lektat — ako je to — jest jedna ekspanzivna snaga, čiji je krug ekspanzije (širenja) tim veći što je snaga veća. Ako taj intelektat, ni u prilikama kakve su naše, ne osjeća potrebu da prede prag svoga gazde i njegove privatne radnje, onda je on jako sumnjive vrijednosti, i u prkos «zaštitnim markama» najzvučnijih diploma i titula, njegov nosioc, u hramu Kulture, ostaje pred vratima, ili najdalje u «ženskoj paperti».

Kad to mjerilo imamo, onda nama ne treba spisak; mi se, hvala Bugu,

svi u glavu poznajemo i tačno znamo koliki je krug rada i krug interesovanja svakoga od nas.

I ako sa zadovoljstvom konstatujemo da se krug naših istinskih intelektualaca, polako ali sigurno, sve više širi, da se njihovo interesovanje, makar još zburjeno i bojažljivo, odvažuje preko skučenih granica svog svakodnevnog i pogrešno shvaćenog kruhoborskog područja, mi ipak moramo priznati, da je nesravnjeno više onih koji se zadovoljavaju s ulogom: «dumaj, Mojše, dumaj!»

Preplatnicima i čitateljima na znanje.

Približuje se pola godine kako je „Glas“ počeo izlaziti. Pola godine ma kakvog rada traži obračun o uspjehu ili neuspjehu. Sto je više kapitala uloženo, što je veća vrijednost stavljena na rizik to i račun mora biti tačniji. Mi smo uložili i moralnog i materijalnog kapitala mnogo više no što to na prvi mah može izgledati. Zbog toga mi moramo da požurimo i s obračunom. Naš račun se ima kretati u dva pravca: u pravcu moralnom i materijalnom.

Kad smo počeli izdavati „Glas“ često su nas sretale ovake napomene: „Teško je za narod pisati, ali još teže u njemu čitalaca naći“. Mi smo bili svjesni toga, jer da nije tako ne bi ni trebao naš list. Značilo bi da je naš narod prosvijećen, da svi mi živimo dobro i svoje duhovne i materijalne potrebe smo u stanju da namirujemo mimo „Glasa“ i Matice. Kako je to sasvim protivno, mi smo morali početi, da nas ne mori savjest. Samo slijepac, ili veliki grješnik može mirno da posmatra kako se svud oko nas radi, napreduje i živi, dok mi skamenjeni stojimo, propadamo i mremo.

I počeli smo, i eto iza nas je pola godine napornog rada. A račun? — Nažalost mi još nijesmo u stanju da podvučemo crtu i da sa sigurnošću pokažemo naš saldo. Ovaj put mi se moramo zadovoljiti sa nekoliko pojedinačnih stavaka naše aktive i pasive.

Za ocjenu našeg uspjeha treba prije svega uočiti u kakvim prilikama i na kakvom terenu smo počeli. Područje naše djelatnosti je Sjeverna Dalmacija. U tom kraju, prije našeg početka, nije nikako bilo listova ni knjiga, pristupačnih širim slojevima našeg, naročito težačkog, svijeta. Svi pismeni seljaci koji su se bavili čitanjem mogli su se na prste prebrojiti. Ako danas naš list broji do 1100 (hiljadu i sto) čitalaca težačke ruke, mi onda možemo mirne duše kazati da je to preko našeg očekivanja. Posebno kad se ima na umu da su oni svi gotovo samo iz zagorskih krajeva, i da ih je toliko u našem spisku pretplatnika te da tome broju treba nadodati barem još jednu četvrtinu čitalaca iz druge i treće ruke.

Moralni uspjeh je prema tome nesumnjiv i naš trud nije bio u tampus.

E, ali mi ne računamo samo sa moralnim činjenicama. Mi nijesmo sveci već grješni ljudi koji ne mogu živjeti ni razvijati se bez nužnih materijalnih uslova. A tu baš mi ne možemo da se pohvalimo s uspjehom. „Glas“ košta našu Maticu grdih para, i ako su njegovi izdatci svedeni na najmanju moguću mjeru. List ne može da žive od čitalaca, njemu trebaju pretplatnici; trebaju mu čitatelji koji su voljni da list novčano pomažu redovitim plaćanjem pretplate, a ovih je nažalost malo, baš među onima kojima list najviše treba, kojima je pretežno i namijenjen, a to su težaci.

Pri određivanju godišnje preplate listu, Matica je uzela dva mjerila. Jedno za građane i svjesnije i mogućnije seljake, a drugo za manje svjestan i sasvim siromašan svijet. Od prvih je očekivala da će se upisati u Matičine članove sa uplatom od 100 din. i list dobivati besplatno, a drugima je odredila godišnju pretplatu od 40 din., — za 12 din. manje no što nas košta list, — računajući tako da će se članarina i pretplata izravnati.

Medutim su oba računa ispala pogrešna. Jer ne samo da se svega nekoliko težaka upisalo za članove Matice, već ni građani,

